

Temat: „Wesele” Stanisława Wyspiańskiego.

1. Zapoznaj się z lekturą. To nastrojowo – symboliczny, pełen aluzji dramat składający się z trzech aktów podzielonych na sceny /razem 105 scen/.

<https://sciaga.pl/polski/wesele-streszczenie>

* czas : Akcja utworu rozgrywa się w wiejskiej chacie, w głównej izbie, w listopadową noc /rok 1900/; wesele Lucjana Rydla – poety, doktora prawa, syna rektora UJ z Jadwigą Mikołajczykówną, tzw. „chłopomania”. Autor dokładnie prezentuje w didaskaliach /tekście pobocznym, reżyserskim/ scenerię zdarzeń. Oto fragment zaczerpnięty z uwag inscenizacyjnych:

* miejsce:

„ Przez drzwi otwarte z boku słyhać huczne weselisko/.../cała uwaga osób, które przez tę izbę – scenę przejdą, zwrócona jest tam; zasłuchani, zapatrzeni ustawicznie w ten tan, na polską nutę... wirujący dookoła, w półświatle kuchennej lampy, taniec kolorów, krasnych wstążek, pawich piór, kierezyj /sukman/, barwnych kaftanów i kabatów /kurtek/, nasza dzisiejsza wiejska Polska/.../ponad biurkiem fotografia Matejkowskiego „Wernyhory” i litograficzne odbicie Matejkowskich Raclawic / obraz „Kościuszko pod Raclawicami”/. Całości wystroju dopełniają obrazy Matki Boskiej Ostrobramskiej i Częstochowskiej.

* bohaterowie:

- „Osoby” – **postacie realne, inteligencja z Krakowa, uczestnicy uczt weselnej, /występują w akcie I, który ma charakter realistyczny/, np.**

a) Gospodarz – Włodzimierz Tetmajer – malarz, poeta, działacz polityczny z rodziny o tradycjach; patriotycznych; wybrany przez Wernyhore do wypełnienia misji wielkiej rangi; od niego zależą losy narodu; łącznik pomiędzy inteligencją szlacheckiego pochodzenia a chłopami; choć w duszy romantyk skłonny do uniesień, obłądu / wrażenia wywołane wizyta Wernyhory/, patrzy na świat oczyma realisty; oddaje bieg wypadków młodym / Jasiek gubi złoty róg/, nie bacząc na konsekwencje decyzji,

b) Gospodyni – / Anna z Mikołajczyków Tetmajerowa/osoba trzeźwo myśląca, dbająca o interesy rodziny / chowa złotą podkowę jako zabezpieczenie rodzinnego szczęścia; zachowanie męża tłumaczy alkoholem,

c) Pan Młody – Lucjan Rydel, poeta, dramaturg, jego skłonność do chłopstwa, ludowości jest obłudną maską, choć Pan Młody w nią wierzy, stara się naśladować Gospodarza,

d) Panna Młoda – Jadwiga Mikołajczykówna, siostra Anny Tetmajerowej, odbiega od rzeczywistego pierwowzoru; była subtelną, „oświeconą”, przepojoną duchem patriotyzmu bogatą wieśniaczką; w utworze naiwna, pełna temperamentu, hoża dziewczucha,

e) Poeta – K. Przerwa- Tetmajer, brat Włodzimierza Tetmajera, ukazany jako zblazowany poszukiwacz wrażeń, bawidamek, flirciarz ulegający młodopolskiej skłonności do dekadentyzmu,

f) Dziennikarz – Rudolf Starzewski; współpracownik konserwatywnego dziennika krakowskiego, „Czas”,

g) Żyd – karczmarz z Bronowic;

h) Rachel – córka karczmarza; wykształcona, rozpoetyzowana, wrażliwa.

„Osoby Dramatu”; /występują w akcie II, który ma charakter symboliczny; przybyły na wesele sprowokowane zaproszeniem kierowanym do Chochoła; to duchy znanych bohaterów

historycznych, osoba znana niegdyś Marysi; to tajemniczy goście o szczególnych funkcjach/, np.

a) Wernyhora – Chochół reprezentują dwa bieguny stosunku do czynu zbrojnego:

pierwszy jest zwolennikiem działania /walki/; drugi symbolizuje marazm, bierność /chocholi taniec/

b) Chochół – zabezpiecza przed mrozem krzak róży – śmierć /jak go nazywa Isia/; jest karykaturą człowieka, „automatem – robotem”, kukłą, jeden z symboli narodowych; w istocie wytwór wyobraźni Poety i Racheli,

c) Widmo – przybyłe do Marysi/ siostry panny młodej/, przypominające widmo z II cz. „Dziadów”, upostaciowienie marzeń Marysi,

d) Stańczyk – osoba inspirowana obrazem Matejki, „Stańczyk”, wewnętrzny głos dziennikarza pozwalający na analizę teraźniejszości w kontekście wydarzeń historycznych; dzwon Zygmunta / symbol potęgi Polski/ powinien, wg Stańczyka budzić siły i uczucia patriotyczne; mówi o potrzebie szukania bodźców do działania; Stańczyk, jego głos, każe Dziennikarzowi zweryfikować poglądy; zwraca uwagę na szkodliwość polityki bez perspektyw, programu, polityki poddania rezygnacji,

e) Hetman –Ksawery Branicki; zdrajca, przywódca konfederacji targowickiej; reprezentant rozpasanej magnaterii jak duch Złego Pana z II cz. „Dziadów” cierpi i ostrzega przed powtórzeniem swoich błędów.

2. Obraz społeczeństwa polskiego ukazany w dramacie.

Dramat "Wesele" autorstwa Stanisława Wyspiańskiego to jedna z ważniejszych wypowiedzi na temat polskiego społeczeństwa. Ślub poety Lucjana Rydla, zobrazowanego w dramacie pod postacią Pana Młodego, z pochodzącą ze wsi Jadwigą Mikołajczykówną (Panna Młoda) był doskonałą okazją do spotkania dwóch najliczniejszych warstw społeczeństwa. W bronowickiej chacie nie zabrakło rodziny i przyjaciół Pana Młodego, którzy reprezentują inteligencję, a także wywodzących się z chłopstwa krewnych i sąsiadów Panny Młodej. Obie grupy zachowują pewien dystans względem siebie, a raczej zdawkowe próby nawiązania rozmowy są niepowodzeniami. Autor utworu ostro krytykuje młodopolską modę na chłopomanię, upodobanie w stylizowaniu na ludowość powszechną wśród inteligencji. Zgodnie z powszechnymi stereotypami **chłopi** byli uważani za najmniej skażoną grupę społeczną. Byli przywiązani do narodowych tradycji, wierzyli w swoją potęgę i siłę. Pełni zapału i zaangażowania stanowili gwarancję wyzwolenieckiego sukcesu, gdyby tylko ktoś umiał wykorzystać te zalety chłopstwa. Jednakże zebrani na uroczystości inteligenci reprezentują wyższość względem mieszkańców wsi. To na nich ciąży obowiązek zorganizowania powstania, oni powinni być przywódcami, którzy porwą cały **naród**. Jednakże okazują się egoistycznie skoncentrowani na własnych problemach, apatyczni, bierni. Okazuje się, że największym problemem trapiącym polski naród jest brak porozumienia w ważnych kwestiach. Najlepiej pokazują to dialogi między reprezentantami chłopów i inteligencji.

Dramatycznym momentem "Wesela" jest akt trzeci. Gospodarz dostaje od Wernyhory rozkaz rozesłania wici oraz złoty róg - **symbol** rozpoczęcia walk. Jednakże ten lekkomyślnie powierza zadanie Jaškowi, który gubi złoty róg. W chwili, kiedy chłopci mieli rozpocząć powstanie, wszystkich ogarnia sen. Próbujący obudzić zebranych **Jasiek** słyszy znamienne słowa chochoła: "Miałeś chamie złoty róg". Pozbawieni broni w postaci kos chłopci odzyskują możliwość poruszania, ale zostają wciągnięci do zaczarowanego tańca. Na nic zdają się rozpaczliwe działanie **Jaška** - taniec trwa nieprzerwanie.

W dramacie autor odwołał się do bogatej symboliki. Takim elementem jest chocholi taniec, który symbolizuje pozorne zjednoczenie obu warstw społeczeństwa, ale jednocześnie jest znakiem zaprzestania działań niepodległościowych.

3. „Wesele” - dramat narodowy, nazywany dramatem neoromantycznym.

- nawiązanie do literatury romantycznej, odniesienie do utworów A. Mickiewicza, J. Słowackiego,
- zainteresowanie problematyką narodową,
- fantastyka, ludowość wyostrzona do rozmiarów chłopomanii,
- forma utworu – klasyczna jedność,
- postacie z utworów wieszczów narodowych: Widmo z II cz. „Dziadów”, Doktor z III cz. „Dziadów”, Wernyhora ze „Snu srebrnego Salomei”,
- splót realizmu z fantastyką,
- interpretowanie zdarzeń w kategoriach społecznych,
- przekonanie o ważnej roli artysty jako przewodnika narodu,
- zasadnicza idea utworu- dyskusja o kondycji Polaków, ich braku jedności.

<https://xn--jzyk-polski-rrb.pl/lektury-opracowania/wesele-wypianski/65-wesele-dramat-narodowy-i-symboliczny>

Temat: „Chłopi” Wł. St. Reymont.

1. Świat przedstawiony w powieści:

- a) czas akcji: po powstaniu styczniowym; 10 miesięcy /od IX do VI /,
- b) miejsce akcji: wieś Lipce na Kujawach /okolice Łodzi, powiat skierniewicki/
- c) bohater zbiorowy: chłopi

Chłopi - obraz wiejskiej społeczności:

Społeczność wiejska nie jest jednolita. W jej obrębie możemy wskazać na pewną hierarchię. Do grupy zamożnych chłopów zaliczamy Borynę, wójta, kowala i młynarza. Znacząca pozycja mężczyzn widoczna jest podczas uroczystości kościelnych (stoją najbliżej ołtarza, mają miejsca siedzące). Mężczyźni zatrudniają innych do pracy. Gdy mieszkańcy Lipiec zostają aresztowani, pomoc z innych wsi przydzielana jest bogatszym chłopom. Kolejną warstwę stanowi średniozamożna część społeczności. Tu należy wspomnieć przede wszystkim Dominikową. Poznajemy również ubogich chłopów (Bylica, Wachnik, Gabas), parobków (Kuba, Witek) oraz komorników. Ci ostatni (Agata, Jagustynka, Kobusowie) pracują sezonowo. Pomimo że czytamy o wyzysku najbiedniejszych, ich niedoli i złym traktowaniu, to zdaje się, że gromada aprobuje wewnętrzne zróżnicowanie. Boryna wyraża przekonanie, że

co parobek, to nie gospodarz... Kuźden ma swoje miejsce i la każdego co innego Pan Jezus wyznaczył [...] tak być musi – bych porządek na świecie był!

Ale i parobek Kuba, mimo że raz ośmielony posiadaniem monety kierował się w stronę ołtarza, zdaje się zgadzać ze stanowiskiem bogatego Macieja, skoro w chwili śmierci oburza się na propozycję sprowadzenia księdza do stajni:

tutaj, do stajni, do mnie?... Co wama po głowie chodzi?

Literacka kreacja wsi opiera się na autentycznych zależnościach międzyludzkich. Społeczeństwo jest bowiem zhierarchizowane i podzielone. Mieszkańcy wsi akceptują miejsce, jakie im przypadło w gromadzie, lecz czasem po ludzku narzekają na swoją niedolę. Czytamy bowiem przesycone poczuciem niesprawiedliwości słowa Kozłowej:

La gospodarzy jest wszystko, a ty, biedoto, kamienie gryź i łzami popijaj.

Na podstawie powyższych informacji można wysnuć wniosek, że o zróżnicowaniu gromady świadczy status finansowy. Należy jednak pamiętać, że wprawdzie mamy do czynienia z podziałem na biednych i bogatych, lecz szacunkiem ogółu cieszy się niekoniecznie ten, kto jest zamożny, lecz ten, któ
posiada ziemię, jest gospodarzem (por. sytuację młynarza – bogaty, lecz nie cieszy się autorytetem). To ziemia jest największą wartością dla lipeckiej gromady (por. zachowanie chłopów po wyjściu z więzienia). Warto zwrócić uwagę, że słowo „ziemia” określane jest epitetem „święta”. Boryna, którego przodkowie od lat gospodarzyli na ziemi, cieszy się uznaniem i szacunkiem. Starania dojrzałego mężczyzny w zdobyciu młódki zostają uwieńczone sukcesem, bowiem matka dziewczyny wynegocjowała zapis, który zapewniał Jagnie sześć morgów. Zatem to posiadanie ziemi decyduje o ożenku. Ponieważ gwarantuje samodzielność, daje niezależność, dlatego staje się przyczyną konfliktów (por. spór Antka z ojcem, na który składa się również zazdrość o kobietę; spór Szymka z matką). O wartości jednostki świadczy również jej stosunek do pracy. Warto zwrócić uwagę, że ogół negatywnie wypowiada się na temat Jagny, która niczym dziedziczka stroi się i wyleguje w łóżku, zamiast pracować. W tej społeczności obowiązują zasady, których nieprzestrzeganie musi skończyć się wykluczeniem z gromady. Doświadcza tego Jagna, a słowa Antka:

W gromadzie żyję, to i z gromadą trzymam,

najlepiej obrazują znaczenie ogółu, którego wola jest ostateczna. W kontekście sceny śmierci Kuby, który umierał samotnie (towarzyszyły mu jedynie zwierzęta), podczas gdy obok bawili się weselnicy, możemy wysnuć wniosek, że człowiek żyje w gromadzie, ale umiera w samotności. Warto także pamiętać, że ta podzielona i często skłócona społeczność potrafi się zjednoczyć w chwilach zewnętrznego zagrożenia (por. np. walkę z dworem). Charakter solidaryzujący społeczność ma również tradycja. Gromada jednoczy się w trakcie wspólnych zabaw, prac i obrzędów.

2. „Chłopi” Reymonta – epopieję chłopską:

- wszechstronne ukazanie życia polskiej wsi przełomu XIX / XX w.
- tematyka narodowa: echa powstania styczniowego, budzenie się świadomości narodowej chłopów,
- ukazanie obyczajowości i kultury chłopskiej,
- opis przyrody,
- mitologizacja życia chłopów, wpisanie ich egzystencji w rytm natury,
- stylizacja na batalistyczne sceny homeryckie.

3. Stylizacja – język bohaterów

Czerpie go autor z zasobów gwary łowickiej. Tworzy język oparty na gwarze, ale wyraźnie się od niej różniący. Nie wynika to z nieznamomości rzeczy. Reymont stylizuje gwarę / Sienkiewicz, „Trylogia”/, starając się stworzyć język dostępny dla współczesnego czytelnika; chce dać wrażenie autentyczności mowy ludowej, ale unikać nieartystycznego etnografizmu.

stylizacja – celowe naśladowanie w wypowiedzi wybranych cech innego stylu.

rodzaje stylizacji:

- archaizacja: w tekście wplecione elementy charakterystyczne dla języka minionych epok /archaizmy/,
- dialektyzacja: wprowadzenie elementów języka charakterystycznych dla danej gwary,
- kolokwializacja – kształtowanie języka wypowiedzi na styl potoczny.

4. Terytorialne zróżnicowanie języka.

- język ogólnonarodowy,
- dialekty, czyli terytorialne odmiany języka, / wielkopolski, małopolski, śląski, mazowiecki, kaszubski/,
- gwary, czyli odmiany terytorialne języka, którymi mówi ludność mniejszego obszaru, np. kilku wsi.